

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра філософії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
(Майя НІКОЛАЄВА)

2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РИТОРИКА»**

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність: В10 «Філософія»

(код і назва спеціальності (тей))

Освітньо-професійна: В10 «Філософія»

(назва ОПП)

Робоча програма навчальної дисципліни «Риторика». Одеса: ОНУ, 2025. 12 с.

Розробник: Райхерт К. В., к.філос.н., доцент кафедри філософії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол №1 від "27" серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Інна ГОЛУБОВИЧ)
(прізвище та ініціали)

Погоджено з гарантом ОПП

(підпис)

(Ірина СТАРОВОЙТОВА)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "29" серпня 2025 р.

Голова НМК

(підпис)

(Галина ЛЕВЧЕНКО)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ____ від " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 змістових модулів – 2	Галузь знань В “Культура, мистецтво та гуманітарні науки” (шифр і назва) Спеціальність В10 “Філософія” (код і назва) Рівень вищої освіти: <i>перший (бакалаврський)</i>	<i>Обов’язкова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	3-й
		<i>Лекції</i>	
		28 год.	6 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20 год.	6 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		0 год.	0 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	108
		Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: запропонувати базові знання з риторики.

Завдання: сформувані загальні уявлення щодо риторики та її можливостей;

сформувані навички усного та письмового мовлення.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі філософії та гуманітаристики або у процесі навчання, що передбачає застосування філософських теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

б) загальних (ЗК): Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 6);

в) фахових (ФК): здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано (ФК 6);

здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності (ФК 14).

Програмні результати навчання (ПРН):

1) вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки (ПРН 11);

2) вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано (ПРН 12);

3) критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати (ПРН 13);

4) мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності (ПРН 15).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати: головні філософські методи та підходи;

вміти: вести інтелектуальні дискусії на засадах діалогу, відкритості й толерантності;

викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Вступ до курсу дисципліни «Риторика»

Тема 1. Загальні знання з риторики

Риторика як форма критичного та креативного мислення. Визначення риторики. Риторика як філософська дисципліна. Риторика як філологічна дисципліна. Структура риторики як дисципліни. Взаємозв'язок із іншими дисциплінами, особливо з евристикою, логікою та теорією аргументації. Деривати риторики (ораторське мистецтво = риторика; паблік рилейшнз; маркетинг; інформаційно-психологічні операції тощо).

Змістовий модуль 2.

Усне та письмове мовлення як форми комунікації

Тема 2. Промова

Загальні рекомендації для ратора. Вступні положення до риторики. Головні типи промови. Робота над промовою. (Інвенція (задум промови + розгортання теми та тези промови). Диспозиція. Елокуція. Акція. Меморія).

Тема 3. Мовні засоби образності та виразності

Тропи. Квзітропи. Фігури мовлення / фігури думки. Ампліфікації. Дискретні фігури. Приклади. Ілюстрації. Взірці. Питання.

Тема 4. Еристика

Еристика як розділ риторики, який вивчає суперечку. Що таке суперечка. Класифікація суперечок. Загальні вимоги до суперечки.

Тема 5. Чорна риторика

Що таке рабулістика. Що таке чорна риторика. Загальні правила чорної риторики. Практичні прийоми техніки переконання. Техніки, як переконатися в справжності наданої інформації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього о	у тому числі					Усього о	у тому числі				
		л	п	ла б	і н д	ср		л	п	ла б	і н д	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Вступ до курсу дисципліни «Риторика»												
Тема 1. Загальні знання з риторики	24	4	4			16	25	1				24
Разом за змістовим модулем 1	24	4	4			16	25	1				24
Змістовий модуль 2. Усне та письмове мовлення як форми комунікації												
Тема 2. Промова	24	6	4			14	25	2	2			21
Тема 3. Мовні засоби образності та виразності	24	6	4			14	22	1				21
Тема 4. Еристика	24	6	4			14	24	1	2			21
Тема 5. Чорна риторика	24	6	4			14	24	1	2			21
Разом за змістовим модулем 2	96	24	16			56	95	5	6			84
Усього годин	120	28	20			72	120	6	6			108

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні знання з риторики [1, 3]	4/0
2	Промова [1, 3, 4]	4/2
3	Мовні засоби образності та виразності [1, 3, 4]	4/0
4	Еристика [1, 2]	4/2
5	Чорна риторика [1, 2]	4/2
Усього		20/6

Види роботи:

[1] – обговорення;

[2] – дискусії;

[3] – доповіді;

[4] – вправи з написання текстів промов.

6. Теми практичних занять

не передбачені навчальним планом.

7. Теми лабораторних занять

не передбачені навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ден./заоч.
1	Загальні знання з риторики [1]	16/24
2	Промова [1, 2]	14/21
3	Мовні засоби образності та виразності [1, 2]	14/21
4	Еристика [1, 2]	14/21
5	Чорна риторика [1, 2]	14/21
Усього		72/108

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;

[2] – написання текстів промов тощо.

Як виконання самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

<i>Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання</i>	<i>Дотично до теми (та/або Компетентності, результати навчання, що формуються)</i>
<i>Освітня платформа Prometheus, курс</i>	<i>Тема “Еристика” (ЗК 6; ФК 6)</i>

“Критичне мислення в українському контексті”: загальний курс з критичного мислення. Треба звернути увагу на теми “Аргументація: власна думка” та “Аргументація: аргументи та докази”
[\(https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ukrainian-context-critical-thinking/\)](https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ukrainian-context-critical-thinking/)

Критерій оцінки - обсяг за кредитами: 1 кредит (30 годин) - 10 балів до дотичної теми або змістового модуля. Максимальна кількість балів за неформальну освіту – не більше 2х кредитів

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування як періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання».

9. Методи навчання

У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них найтрадиційнішим залишається пояснювально-ілюстративний метод, у межах якого викладач допомагає здобувачам здобути знання завдяки аудиторній роботі. Вона поділяється на дві складові – засвоєння теоретичного матеріалу під час прослуховування лекцій та семінарські заняття, на яких здобувачі відтворюють отримані знання і демонструють вміння засвоїти матеріал, запропонований викладачем для самостійного опрацювання.

Окрім вищезначеного методу, використовується метод проблемного викладення. Він допомагає, використовуючи практику активної полеміки, формувати вміння здобувача критично ставитися до вивченої літератури, заслуханих на семінарах рефератах і доповідях, прочитаних на семінарах текстів, лекційного курсу. Викладач, поставивши навчальне завдання, формулює пізнавальну мету, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв’язання поставленого завдання.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Протягом засвоєння навчальної дисципліни здобувачі мають можливість накопичувати бали завдяки виконанню різних форм роботи. Вони рівно розподіляються, а потім – підбиваються підсумки:

Змістовий модуль:

- робота на семінарських заняттях (64 балів);
- виступ з промовою/участь у суперечці (36 балів).

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки.

Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали. Результати академічної успішності здобувачів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС. У таблиці нижче наведено загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Критерії оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки.	Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності.
Добре	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій.	Має стійкі навички виконання завдання.
Задовільно	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого під час виявлення	Може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання.

	причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	
Незадовільно з можливістю повторного складання	Володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускаються суттєві помилки.	Коректно розробляє текст промови за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не володіє навчальним матеріалом.	Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Питання для підсумкового контролю

1. Визначення поняття «риторика».
2. Риторика як філософська дисципліна.
3. Риторика як філологічна дисципліна.
4. Ораторське мистецтво = риторика?
5. Риторика як “матір” публік рилейшнз, маркетингу тощо.
6. Структура риторики як дисципліни.
7. Взаємозв'язок риторики з логікою.
8. Взаємозв'язок риторики з теорією аргументації.

9. Взаємозв'язок риторики з евристикою.
10. Взаємозв'язок риторики з семіотикою.
11. Взаємозв'язок риторики з психологією.
12. Риторика та неориторика.
13. Риторика та критичне мислення.
14. Риторика та діалектика.
15. Загальні рекомендації для ратора.
16. Вступні положення до риторики.
17. Основні типи промови.
18. Інвенція: задум промови.
19. Інвенція: розгортання теми та тези промови.
20. Диспозиція.
21. Елокуція.
22. Елокуція та мовні засоби образності та виразності.
23. Риторичні фігури/фігури думки.
24. Тропи.
25. Квazітропи.
26. Фігури мовлення.
27. Ампліфікації.
28. Дискретні фігури.
29. Питання.
30. Приклади
31. Ілюстрації.
32. Взірці.
33. Акція.
34. Меморія.
35. Еристика.
36. Що таке суперечка.
37. Види суперечок.
38. Правила ведення суперечки.
39. Рабулістика
40. «Чорна» риторика.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	2	2	4	2	12	24
Семінарські	2	2	4	4	8	32

заняття						
Разом			8			56
Разом	64					
Оцінка самостійної роботи:						
Виступ з промовою/ участь у суперчці				36	1	36
Разом	36					
Підсумкова сума балів	100					

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний та періодичний контроль						Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2				Виступ з промовою/онлайн-курс	
T1	T2	T3	T4	T5	36	
8	14	14	14	14		
Усього за модулем 1: 8	Усього за модулем 2: 56					
100						

де T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів.

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Риторика¹ [Електронний ресурс] : електрон. метод. вказівки до семін. занять для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. 033 Філософія / уклад. К. В. Райхерт. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. Змістовий модуль 2. Усне та письмове мовлення як форми комунікації. Тема 4. Робота над промовою. 29 с. 0,7 МБ. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/37886>
2. Робоча програма курсу «Риторика» / розробник К. В. Райхерт. Одеса : ОНУ, 2024. 12 с.
3. Силабус курсу «Риторика» / розробник К. В. Райхерт. Одеса: ОНУ, 2024. 5 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування : пер. з англ. Харків : Ранок; Фабула, 2023. 304 с.
2. Кацавець Р. С. Ораторське мистецтво. Київ : Алерта, 2021. 250 с.

¹ Ці методичні вказівки містять також елементи евристики, логіки та теорії аргументації.

3. Колотілова Н. А. Логіка і риторика: ретроспектива взаємозв'язку. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
4. Нищета В. Риторика. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 220 с.
5. Овчаро М. М. Майстер публічних виступів. Київ : Видавництво Інституту риторики імені Дж. Ф. Кеннеді, 2022.
6. Шинкарук В. Д., Теслюк В. М. Основи риторики. Київ : Ліра-К, 2021. 320 с.
7. Raikhert K. Logic, rhetoric, and heuristic as argumentation theories: an outline. *Доґа (Докса): збірник наукових праць з філософії та філології*. 2024. Вип. 1 (41). С. 17-25. DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.1\(41\).316155](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.1(41).316155)

Додаткова

1. Конверський А. Критичне мислення. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 340 с.
2. Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво. Київ : ЦУЛ, 2021. 110 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.). URL: <http://www.psylib.kiev.ua>
2. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. URL: <http://lib.onu.edu.ua/>
4. 2. Бібліотека імені В. Вернадського. URL: <http://w.w.w.nbuv.gov.ua/>
5. Мацько Л. І. Риторика: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/862/Matsko_Rytoryka.pdf
6. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навч. посіб. для студ. вузів. Київ <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk724974.pdf>
7. Сайт Інституту філософії ім. Г. Сковороди. URL: <http://w.w.w.filosof.com/ua/>
8. Хоменко І. В. Еристика. Київ. https://shron1.chtyvo.org.ua/Khomenko_Iryna/Erystyka.pdf
9. Українська електронна бібліотека. URL: <http://w.w.w.biblioteka.org.ua>
10. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/>
11. Internet Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://iep.utm.edu/>